

POKUŠENÍ NA POUŠTI

1. část (Amen 2/1999)

zpracoval Martin Rosenbaum

Bohoslužba slova na první neděli postní ve všech třech ročních cyklech vrcholí evangeliem o pokušení Páně na poušti. Byla by asi chyba, kdybychom je v rámci přípravy na Velikonoce pochopili jen jako povzbuzení k většímu nasazení v askezi. Pokud má naše snažení opravdu vést k duchovnímu růstu, neměli bychom hned obrátit naši pozornost k nějakému "postnímu plánu." Ten, který je středem naší víry (a tedy celého našeho života), by měl zůstat i středem našeho postu.

Pokušení

Chceme-li hovořit o Kristově pokušení, jsme ihned postaveni před závažnou otázkou. Vyznáváme, že Ježíš Kristus je Boží Syn, nejen pravý člověk, ale i pravý Bůh. Je-li to pravda, nemohl hřešit. Ostatně o jeho naprosté bezhříšnosti nás ubezpečuje i Písmo (např. Jan 8, 46; 2Kor 5, 21; 1Petr 2, 22). Pak ovšem padá podezření na opravdovost Ježíšova pokušení. Zdá se, že neexistuje skutečné pokušení bez možnosti mu podlehnout. Boží Syn jako by nesestoupil až na dno lidského údělu. Ježíšův život se v této zprávě evangelistů jeví jenom naoko lidský, jde jen o jakési divadlo pro naše poučení...

První, nad čím se musíme zamyslet, je Kristova bezhříšnost. Neomezuje nemožnost hřešit jeho svobodu? To by platilo, pokud by svoboda nutně znamenala možnost jakékoli volby. Nezapomínejme ale na to, že hřích je sice důsledkem svobodné volby, ale nesprávné volby, takové, která se vposledku obrací proti dobru jednjícího i proti dobru celého stvoření. Hovoříme-li tedy o Ježíšově neschopnosti hřešit, máme vlastně na mysli jeho schopnost rozhodnout se vždy dobře. Jeho svoboda tím není umenšena, naopak se zde ukazuje její naprostá dokonalost. Plně rozvitá svoboda se obrací k dobru. Ježíš není jako svobodná lidská bytost nijak omezen hříchem ve sledování dobra, kterým je jeho Otec.

Stále ovšem zůstává otázka po opravdovosti pokušení. Pán tedy nemohl podlehnout. Musí to nutně znamenat, že byl pokoušen jen naoko? Řekli jsme si, že Ježíšova bezhříšnost je dána dokonalostí jeho lidské svobody. Pod tímto zorným úhlem se musíme dívat i na jeho vítězství nad pokušením. To není dáno nadpřirozenou mocí, ale je vítězstvím člověka Ježíše, který musí vynaložit všechny své lidské síly a schopnosti. Nic v

něm není této zkoušky ušetřeno. Skutečnost, že s jistotou odolal, neznamená, že nemusel sáhnout opravdu až na dno, aby to dokázal. Kristus se zde skutečně učil poslušnosti, jak nám připomíná autor listu Židům (Žid 5, 8).

Poušť

Vraťme se ale k samotnému evangeliu. Ježíš byl vyveden od Ducha na poušť, aby byl pokoušen od ďábla (Mt 4, 1; Mk 1, 12-13; Lk 4, 1). Poušť byla pro Izrael i okolní národy místem přebývání zlých duchů. O jakou zkušenost se toto přesvědčení opírá, nám přibližují mnozí otcové pouště, které Duch vyvedl následovat Pána do jejích hlubin. Na poušti člověk není poután krásami světa, není tolik příležitostí, aby byl pokoušen nezřízenou touhou po věcech, které ho obklopují. Ďábel tedy musí použít jiné prostředky než obvykle. Tady útočí přímo, s odkrytým hledím. Jeho útoky jsou lépe poznatelné, ale o to prudší. Útočí na samé jádro člověka, na jeho nejslabší místa.

Všimněme si ještě jedné věci: Ježíš je na poušť vyveden Duchem. Jeho střetnutí s ďáblem je dobrovolné. Následuje Adama, který byl po pádu "vyvržen z Ráje do pustiny" pod moc ďábla, aby překonal pokušení, kterému Adam podlehl. V prvním případě měl iniciativu nepřítel, vstoupil člověku do života, aby ho zničil. Nyní vychází Kristus hned na počátku svého veřejného působení vstříc Satanovi, aby ho definitivně svrhl z trůnu. A Satan vede tvrdý boj.

Odkud vlastně evangelisté věděli, jak byl Pán na poušti pokoušen? Celých čtyřicet dní byl přece zcela sám. Na stopu by nás mohl přivést svatý Tomáš Akvinský svým postřehem, že člověk je pokoušen tím, k čemu má náklonnost, dispozice, bylo tedy pravděpodobné, že pokušení se týkalo jeho poslání Mesiáše. Ježíšovi učedníci znali zkoušky, kterým byl jejich Mistr vystaven během svého působení i v samém jeho závěru, v době posledních Velikonoc. Můžeme tedy snad přijmout myšlenku, že evangelisté promítli, a zcela právem, do této epizody pokušení, která Ježíše provázela i později. Zvyk popsat nejdříve nitro jednjícího a pak události byl v tehdejší literatuře značně rozšířen. Tato myšlenka ale samozřejmě neznamená, že musíme popřít historicitu Ježíšova čtyřicetidenního postu spojeného s pokušením. O významu odchodu na poušť jsme uvažovali výše. Navíc není beze smyslu, aby ten, kdo má naplnit zákon, zahájil svoje dílo čtyřicetidenním postem, a tak ho uvedl do vztahu k Mojžíšovi, zprostředkovateli Zákona.